אלא מעלה. בעלמא הוא מדרבנן שתהא חיוטן בכלי ואסמכוה רבנן אקרא: **הכא נמי מעלה.** בעלמא הוא דאין זריעה לתרומה ואסורין מלאכול: **פגינא.** דעבוד רבנן מעלה בקדשים אפילו מדאורייתא: **בקדשים נמי.** אם טומאה דבר כפרה היא כגון זב וזבה ויולדת: **"והבשר** כל טהור יאכל וגו' וי"ו תורה אור יתירה לרבות עצים ולבונה של קודש לטומאה וקאי אדלעיל "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל" "הבשר": **מיטמויי נינהו.** בחמיה אחי לאו אוכל נינהו: **מתני' אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו.** משום חובת מצה בלילה ראשונה שהוא מחוייב לאכול מצה כדכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מצות: **שיבולת שועל.** אכייל"ל שיבולת שלה עשוי כזנב שועל: **שיפון.** שיגל"ל: **יונאין בדמאי.** תבואה הנלקחת מעם הארץ והיא נקראת דמאי-ספק עישרה ספק לא עישרה וחייבו חכמים להפרישם מעשרותיה מספק ואם אכל מצה ממנה ולא הפרישם מעשר ממנה יצא: **ובמעשר ראשון.** של לויים: **שנטלה תרומתו.** תרומת מעשר לכהן ומכאן ואילך המעשר מותר לזרים: **והכהנים בחלה ובתרומה.** אבל ישראל בתרומה לא כדילוף לקמן "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות" מי שאינו מוזהר על חימוצו אלא משום חמץ אתה יוצא בו ידי חובתו מצה יצא זה שאסור מחמת איסור אחר: **ולא במעשר שני.** חוץ לירושלים: **שנאמן לעצמו.** לחם תודה ונזיר: **אין יוצא בהן.** ואפילו לא שחט הזבח עליהן ולא קרא אם עליהן אלא שנאמן לדעת כן וטעמא מפרש בגמ': **למכור בשוק.** לצורכי לחמי תודה ונזירות יוצא בהן אם לא מכר להן וטעמא מפרש בגמרא: **גמ' מין חיטין.** לענין תרומה דאין תורמין ממין על שאינו מינו, ותורמין חיטין על כוסמין: **דישרא.** שיגל"ל: **גולבי.** איספילטא בלע"ז: **שבילי תעלא.** אכייל"ל תעלא תרגום של שועל: **דברים הבאין לידי חימוץ אדם יוצא בהן.** משום מצה אם עשאן מצה: **לורז ודוחן.** אין עושין חמץ ואם מחמיצין אוכלין מסריחין: **לוסר בלורז ודוחן.** לאכול חימצו תבשיל בפסח/עם מפרשים למנחות משום דכל המנחות באות מצה ושיבולת הוא דאין מנחה באה אלא חטים דכתיב (שמות כט) סולת חטים תעשה אותם הטומר שאינה באה אלא שעורין [וכן] מנחת סוטה ופשיטא דדוחן לא ומאן פליג עליה דרבי יוחנן בהא ומי מתיר: **שקרוב לחימוץ.** אלמא בא לידי חימוץ ולדידיה יונאין בו משום מצה: **תנן גמור לא הוי.** ופפקא מינה דאין עושה כרת אם אכלו בשוגג אין מביא קרבן: **קרמים.** מפרש לקמיה: **חייבת בחלה.** דמין דגן הוי ואע"ג דאלא לחם דכתיב בה וגמר "לחם-לחם" מגלחם עוני במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף עו:) [אולין] [א] נמי לחם הוא: **שיגליתא.** קלח שקורין כיילי"ל בלע"ז עגול הוא כעין דוחן ומחור ליבשה אחריתא שמעתי אשרלינ"ל ומגלאת בשיפון: **כלניתא.** מק' בלע"ז: **ביין ובשמן.** דלא נתן בה מים: **אין חייבין על חימוצו כרת.** דמי פירות אין מחמיצין כדלקמן: **מצה עשירה.** ורחמנא אמר לחם עוני: **המחהו וגמעו.** אשום לחם דמין דגן קאי ואשמעינן דגמיעה כאכילה לחייבו: **המחה.** דיסטנפרי"ר בלע"ז שהמחהו במים: **אין אדם יוצא בה ידי חובתו.** דלאו דרך אכילה קאכיל ליה: דמלאי

אלא מעלה, הכא נמי מעלה אמר רב שימי בר אשי אף אנן נמי תניא טבל ועלה אוכל במעשר, הערב שמש אוכל בתרומה אין בקדשים לא, אמאי טהור הוא? אלא *מעלה ה"נ מעלה אמר רב אשי אף אנן נמי תניא והבשר *לרבות את העצים ולבונה עצים ולבונה בני איטמויי נינהו אלא *מעלה הכא נמי מעלה: **מתני' אלו** דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחטים בשעורים בכוסמין ובשיפון ובשיבולת שועל, ויוצאין בדמאי, ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו, והכהנים: בחלה ובתרומה, אבל לא בטבל ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו. חלות התודה ורקיקי נזיר: עשאן לעצמו אין יוצא בהן, עשאן למכור בשוק יוצאין בהן: **גמ'** *תנא כוסמין=מין חיטין, שיבולת שועל ושיפון=מין שעורין; כוסמין-גולבא שיפון=דישרא שיבולת שועל שבילי תעלא הני אין אורז ודוחן לא, מנהני מילי? *אמר רבי שמעון בן לקיש וכן תנא דבי רבי ישמעאל וכן תנא דבי ר' אליעזר בן יעקב אמר קרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות-דברים הבאים לידי חימוץ-אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון מתניתין דלא כרבי יוחנן בן נורי דאמר אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת *דתניא רבי יוחנן בן נורי אוסר באורז ודוחן מפני שקרוב להחמיץ איבעיא להו שקרוב להחמיץ: דקדים ומחמיץ או דילמא קרוב להחמיץ הוי, חמץ גמור לא הוי: תא שמע דתניא *אמר רבי יוחנן בן נורי אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח וכן *היה רבי יוחנן בן נורי אומר קרמית חייבת בחלה מאי קרמית אמר אביי שיצניתא מאי שיצניתא, אמר רב פפא שיצניתא דמשתכחא ביני כלניתא. אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת יתיב רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע קמיה דרב אידי בר אבין ויתיב רב אידי בר אבין וקא מנמנם א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא מאי טעמא דריש לקיש א"ל דאמר קרא "לא תאכל עליו חמץ" [וגו'] דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצה חייבין על חימוצו כרת והא הואיל ואין אדם יוצא בה ידי חובתו דהויא ליה מצה עשירה אין חייבין על חימוצה כרת איתיביה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא *המחהו וגמעו: אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה הוא אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח והא הכא דאין אדם יוצא ידי חובתו במצה וחייבין על חימוצו כרת איתער בהו רב אידי בר אבין אמר להו *דרדקי היינו טעמא דריש לקיש משום דהוו להו מי פירות ומי

[מנחות ע:] ג) יונאים חוצה מצה ע"י רבינו חננאל ונתן אלמא (עיקרן) [דעקרין] מן המעין הן ב) אונג ותלושי' נינהו והוזר קרי לדו מים חיים אל כלי אלא מדברים נינהו אלא מעלה עשו בהן דאש"נ דהן בכלי והן בתוך המעין (נקראים) [ונקראים] חיים וכי האי גונא בחולין (דלא) [לא] מטמאי' דכתיב (ויקרא יא) אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור והכא במי המאת כיון שהן בכלי מיטמאין אין חבורן במעין *) מפהרן הנה מעלה: רב שימי אמר מהא טבל ועלה אוכל במעשר הערב שמש אוכל בתרומה **) אמאי בעי הערב שמש והא טהור הוא אלא מעלה. רב אשי אמר מהא והבשר לרבות עצים ולבונה עצים ולבונה בני טומאה נינהו אלא מעלה עשו הכא נמי מעלה עשו: מתני' אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחטים בשעורים כו' הני אין אבל אורז ודוחן אם יעשה מהן מצה אינו יוצא בהן ידי מצה מדאורייתא מנא לן דעשאן [ליה] מהאי קרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני וגו' דברים שיתכן לבוא לידי חימוץ אותם הזהירה תורה שלא תניחם לחמיץ אלא תאכלם מצה אבל אלו שאין באים לידי חימוץ לעולם אלא לידי סרחון גם אם תאכלם

[ע"ז תוס' לעיל יט: ד"ה מעשר שני כל' ד כמג לאוין רסד:]

[ע"ז תוס' לעיל יט: ד"ה מגיגס כג: ד"ה והא]

[ע"ע תוספות זבחים לדי ד"ה ואם"ה ותוס' מנחות כלי ד"ה יצאו]

[ע"ע בפרק"י דבכל ד"ה מין חיטין וכו' ועי' בפרק"י מנחות דף ע: ד"ה כוסמין]

[ברכות לז: לקמן קיד:]

[תוספות' דחלה פרק ג']

[עין פרק"י שבת קמה:]

גליון השי"ס

גמרא אלא מעלה. עיין תשבה למלך פ"ג הלכה יז והלכות פסולי המוקדשין:

הגהות מהר"ב רנשבורג [א] רש"י ד"ה חייבת בחלה וכו' אורז נמי לחם הוא. ל"ל קרמית נמי לחם הוא:

מצה איננה חשובה מצה. ואוקימנא למתני' דלא כרבי יוחנן בן נורי דאמר קרוב להחמיץ. פשטנא שמחמיץ הוא כלומר במהר ה מדקתני וחייבין על חימוצו כרת: קרמית. עשב כדאמרינן קורמי דאגמא: אמר ריש לקיש עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת קס"ד משום דהוה מצה עשירה ואותבי' עליה המחהו לכבר במשקה ונמשו אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה היא אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח דכיון שמתחו יצא מתורת לחם והא הכא הפת המחוי אין יוצא בה ידי חובתו בפסח וחייבין על חימוצו כרת ושני' לא תימא משום דהויא מצה עשירה אלא משום דנילושה במי

*) פירש רבינו בכאן הוא כפי' התוס' לעיל לד ע"ב ד"ה ומקן וזו"ק. **) מלשון רבינו נראה דג' אמרת סיה לו בד' הגמ' כאן דהכאיה היא מתרומה עצמה דעשה בה התורה מעלה.